

Міністерство внутрішніх справ України
Львівський державний університет внутрішніх справ

КІСІЛЬ РОМАН-ВОЛОДИМИР В'ЯЧЕСЛАВОВИЧ

УДК 340.12

**ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КОРУПЦІЇ
ЯК ФОРМИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ЛЮДИНИ**

12.00.12 – філософія права

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Львів – 2014

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Львівському державному університеті внутрішніх справ
Міністерства внутрішніх справ України

Науковий керівник доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України, академік
АНВО України, заслужений юрист України
Грищук Віктор Климович,
Навчально-науковий інститут права,
психології та економіки Львівського державного
університету внутрішніх справ,
директор ННППЕ ЛьвДУВС

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент
Вовк Вікторія Миколаївна,
Національна академія внутрішніх справ,
професор кафедри філософії права та юридичної
лінгвістики;

кандидат юридичних наук
Тарнавська Анна-Наталія Олександрівна
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка, старший викладач кафедри
правознавства, соціології та політології

Захист дисертації відбудеться «_28_» березня 2014 року о _10.00__ год.
на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.725.02 у Львівському державному
університеті внутрішніх справ за адресою: 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

З дисертацією можна ознайомитись у загальній бібліотеці Львівського
державного університету внутрішніх справ за адресою: 79007, м. Львів,
вул. Городоцька, 26.

Автореферат розісланий «_27_» лютого 2014 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. В. Красницький

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Мультиаспектний соціальний поступ та інтегративність політико-правових механізмів як системотворчі, детерміновані фундаментальною концепцією глобалізації соціального буття наслідки, обумовлюють зростання пріоритету потреби трансформації усталеного підходу до організації і практичної реалізації системи державно-владних відносин на усіх рівнях її функціонування. Першопричиною необхідності такої трансформації, очевидно, є численні дефекти функціонування сучасного інституту державної влади як форми та управлінських процедур, як змісту політико-територіальної організації публічної влади. Одним із визначальних факторів дестабілізуючих діяльність як протосоціальних, так і складно-організованих державних утворень виступає комплексний антисоціальний феномен корупції. Системний аналіз сучасної наукової доктрини дає підстави вважати, що це явище досліджується юридичною наукою винятково з позицій галузевого правознавства. Тому, в умовах сьогодення, перед науковцями саме у сфері філософії права постала проблема розробки інтегративної, інноваційної концепції розуміння феномена корупції, яка б ґрунтувалась на чітко структурованих синергетичних міжгалузевих взаємозв'язках правових і філософських підходів. Лише на основі послідовного гносеологічного, онтологічного, деонтологічного, праксеологічного та компаративістського аналізу корупції можна певною мірою нейтралізувати фактор корупціогенності у державно-правовій практиці.

У здійсненому дослідженні використано положення праць вітчизняних і зарубіжних учених-юристів і філософів різних періодів філософсько-правової думки. Зокрема: В. Авер'янова, С.-Р. Акерман, О. Бандурки, Д. Бахраха, Ю. Битяка, А. Васильєва, В. Вовк, І. Голосніченка, В. Грищука, Є. Додіна, М. Дорогих, М. Єропкина, Д. Заброди, А. Золкіна, В. Зуй, Кун Цю, Р. Калюжного, М. Камлика, Лао Дзи, О. Карабанова, В. Колпакова, А. Комзюка, Мен Цзи, С. Мелькіна, М. Мельника, Н. Міхалкіної, Є. Невмержицького, Р. Павловського, В. Петкова, Ю. Римаренка, В. Самсонова, А. Селіванова, А.-Н. Тарнавської, М. Тищенко, Ю. Шемшученка, В. Шкарупи, О. Ярмиша та ін., враховано низку положень з цієї проблематики, обґрунтованих у публікаціях К. Абдієва, Л. Аркуша, Л. Астаф'єва, Б. Волженкіна, А. Кіріпнікова, О. Терещука та ін.

З огляду на увагу суспільства до проблем подолання корупції, виняткову важливість її вирішення з метою імплементації європейських правових стандартів у регулюванні суспільних відносин у нашій країні, необхідність опрацювання та поглиблення філософсько-правових засад дослідження проблематики запобігання і протидії корупції як комплексному соціально-економічному феномену деструктивного типу становить значний науковий інтерес для філософсько-правової науки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до тематики науково-дослідних і дослідно-

конструкторських робіт Львівського державного університету внутрішніх справ «Філософсько-правові та теоретично-історичні проблеми державотворення та правотворення в Україні» (державний реєстраційний номер 0109U007855) та «Держава і право: філософсько-правовий та теоретико-історичний виміри» (державний реєстраційний номер 0113U002433).

Мета і задачі дослідження. Мета дисертації полягає у комплексному філософсько-правовому аналізі гносеологічних, онтологічних, деонтологічних, праксеологічних і компаративістських аспектів корупції як різновиду девіантної поведінки людини. Відповідно до поставленої мети визначені такі основні *задачі* дисертації:

- проаналізувати розвиток доктринальних поглядів щодо розуміння корупціалізації соціально-правових та економічних процесів в історичному аспекті філософсько-правової парадигми;
- розглянути сучасні моделі філософсько-правової інтерпретації явища корупції як джерела соціально-правової деструкції;
- здійснити системний філософсько-правовий аналіз системи детермінант виникнення та існування корупції як форми девіантної поведінки людини;
- дослідити вплив корупційного фактора на макросоціальні процеси;
- з’ясувати мікросоціальні витоки та детермінанти корупції як одного із проявів професійної деформації та морально-психологічної реаксіологізації службової особи;
- удосконалити концепцію розуміння механізму корупційного правопорушення;
- здійснити системний діяхронно-компаративістичний аналіз світового досвіду правового регулювання запобігання і протидії корупції;
- поглибити інтерпретацію змісту механізму правового регулювання протидії корупції в Україні.

Об’єкт дослідження – сфера суспільних відносин, у якій відбувається виникнення, розвиток та протидія феномену корупції.

Предмет дослідження – філософсько-правова інтерпретація корупції як форми девіантної поведінки людини.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є сукупність філософських, загальнонаукових, спеціальних і конкретно-наукових методів пізнання: *аналізу та синтезу* – для дослідження, групофікації та визначення формо-змістовної сутності досліджуваних філософсько-правових категорій (розділи 1, 2, 3); *системно-структурний* метод застосовано як загальнонауковий метод для усестороннього окреслення проблемних питань філософсько-правової проблематики запобігання і протидії корупції (розділи 1, 2, 3); *конкретно-історичний* метод застосовувався для ідентифікації та структуризації особливостей рефлексії феномена корупції та методики протидії цьому явищу у філософсько-правовій парадигмі різних історичних періодів розвитку досліджуваних політико-територіальних організацій публічної влади (підрозділи

1.2, 1.3, 3.1); *діалектичний* – для дослідження корупції шляхом системного аналізу, зіставлення та протиставлення положень філософсько-правової доктрини у сфері розуміння, запобігання і протидії корупції та приписів чинного антикорупційного законодавства України та іноземних держав (розділ 3); *семіотичний* – застосовувався для поглиблення понятійного апарату, пов'язаного з гносеологічним аналізом феномена корупції, формування та структуризації загально-термінологічних засад операціоналізації цього явища (підрозділи 1.3, 2.3); *герменевтичний метод* використовувався у цілях аналізу змісту положень антикорупційного законодавства задля мінімізації потенційних розбіжностей у понятійно-категоріальній та процедурній компонентах механізму запобігання і протидії корупції у правозастосовній діяльності (підрозділи 1.2, 3.1, 3.2); *компаративістсько-аналітичний, формально-юридичний*, а також *метод статистичних досліджень* застосовувались під час дослідження проблем змісту категорії складу корупційного правопорушення, рівнів існування та форм прояву корупції, визначення правового статусу суб'єктів, уповноважених на здійснення заходів щодо запобігання та протидії корупції (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2); *методи класифікації і групування* уможливили вивчення питання класифікації суб'єктів корупційних правопорушень, а також проблеми взаємодії суб'єктів у сфері запобігання та протидії корупції (підрозділи 1.3, 3.2, розділ 2); *метод компаративістського аналізу* становить основу формулювання пропозицій, спрямованих на вдосконалення правового регулювання антикорупційної діяльності (розділ 3). Методологічна основа дисертації застосована із дотриманням принципів усебічності, історизму, цілісності, ієрархічності, різноманітності, що дало змогу проаналізувати філософсько-правову проблематику корупції як у концептуальному, так і системному аспектах, а отже, забезпечити максимально можливу достовірність отриманих результатів і висновків.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим в Україні комплексним дослідженням філософсько-правових проблем запобігання і протидії корупції як різновиду девіантної поведінки людини, що містить нові та такі, що наділені істотними ознаками новизни, положення, твердження та висновки, які виносяться на захист, а саме:

уперше:

– обґрунтовано авторське філософсько-правове розуміння явища корупції через виокремлення системи його найбільш істотних ознак; а саме: корупція – комплексний соціально-правовий феномен, що на субструктурному рівні складається з сукупності адміністративних, дисциплінарних правопорушень та злочинів, формально визначених національним законодавством, які полягають у використанні авторизованим суб'єктом корупційного зв'язку (корупціонером) наданих йому в офіційному порядку, внаслідок зайняття відповідної посади чи шляхом делегування організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських повноважень, та пов'язаних з ними можливостей чи авторитету, а

також ініціювання корупційного правопорушення чи злочину іншим учасником корупційного зв'язку (коруптером), вчинювані з метою задоволення особистих чи корпоративних корисливих потреб та інтересів, всупереч інтересам служби, держави чи суспільства;

- подано цілісний філософсько-правовий (гносеологічний, онтологічний, деонтологічний, праксеологічний та компаративістський) комплекс систематизованих наукових знань щодо розуміння корупції як різновиду девіантної поведінки людини;

- здійснено історичне послідовне пояснення філософсько-правового розуміння явища корупції як джерела соціально-правової деструкції у різних соціально-політичних формаціях публічної влади (Стародавній Індії, Стародавньому Китаї, Японії, Античних Греції та Римі);

- виявлено ментально-психологічні фактори, які зумовлювали відмінності у підходах до визначення сутності, проявів і методів репресивно-правової протидії корупції у різних соціальних формаціях;

- синтезовано теоретико-методологічні і прагматичні підходи до філософсько-правового аналізу системи детермінант (причин та умов) виникнення та буття корупції як різновиду девіантної поведінки людини;

- сформовано практично-прикладну модель формально-правового виразу корупції в українському законодавстві, у складі котрої на підставі критерію інтенсифікації заходів правової репресії виокремлено дисциплінарний, адміністративно-правовий, цивільно-правовий та кримінально-правовий елементи;

- обґрунтовано доцільність класифікації корупційних правопорушень за двома критеріями: 1) за позицією у механізмі корупційної взаємодії (корупційно-ініціюючі та пост-організаційні правопорушення); 2) за характером корупційної взаємодії (трансактивні та екстортивні моделі корупційного зв'язку);

- запропоновано вирішення проблеми розмежування кримінально-правового, адміністративно-правового та дисциплінарного елементів корупції у процесі правозастосовної діяльності;

удосконалено:

- положення про базові поняття, що виконують роль категорій в антикорупційній доктрині, визначальними серед яких є дефініції: формо-змістовної суті корупції як антисоціального феномена; середовища існування корупції; детермінант (причин та умов) корупції; суб'єктного складу корупційних правопорушень (корупціонер і коруптер); антикорупційного механізму та його елементів (антикорупційної методики та стратегії, антикорупційного законодавства, антикорупційних органів, антикорупційної практики);

- доктринальні концепції щодо змісту та форм явища корупції в умовах розбудови сучасної демократичної, соціальної та правової держави в межах філософсько-правового, кримінологічного, кримінально- та адміністративно-правового підходів;

– розуміння позитивних та негативних властивостей правового механізму запобігання і протидії корупції в Україні, внаслідок чого обґрунтовано необхідність внесення відповідних змін до чинного законодавства України;

дістали подальший розвиток:

– узагальнення у сфері дослідження практики запобігання і протидії корупції в окремих іноземних державах, що дало змогу виявити найважливіші антикорупційні підходи та запропонувати їх імплементацію в українську антикорупційну систему;

– обґрунтування змістовної характеристики наслідків впливу корупційного фактору на мікросоціальні процеси через виокремлення додаткових його проявів;

– обґрунтування положень про значення професійної деформації та морально-психологічної реаксіологізації службової особи як чинника інтенсифікації потенційної корупціогенності службових осіб.

Практичне значення одержаних результатів зумовлене актуальністю та новизною висвітлених проблем і полягає у доцільності їх застосування:

– у науково-дослідній діяльності – для поглиблення напрацювання питань філософсько-правових засад запобігання і протидії корупційним деліктам в Україні;

– у правотворчості – під час розробки змін до чинних нормативно-правових актів з питань запобігання і протидії корупції та підготовки проектів нових законів, що мають усунути прогалини у регулюванні відповідних суспільних відносин;

– у правозастосовній діяльності правоохоронних та інших спеціалізованих органів – у контексті кваліфікації корупційних правопорушень, застосуванні методики провадження у справах про корупційні правопорушення (акт впровадження Управління внутрішніх справ на Львівській залізниці від 02.10.2013 р.);

– у навчальному процесі – під час викладання навчальних дисциплін з філософії права, кримінального права, адміністративного права, кримінології, а також підготовки навчальних посібників та методичних рекомендацій (акт впровадження ЛьвДУВС від 21.10.2013 р. № 33).

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення та висновки дисертаційного дослідження обговорювались на засіданні кафедри теорії держави і права Львівського державного університету внутрішніх справ, та були оприлюднені у доповідях та повідомленнях конференцій: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Роль суспільно-політичних дисциплін у формуванні світогляду працівника ОВС», (м. Львів, 23 травня 2008 р.); звітній науковій конференції ад'юнктів та здобувачів «Проблеми правової реформи та розбудови громадянського суспільства в Україні», (м. Львів, 30 вересня 2011р.); 18-тій науково-практичній конференції ад'юнктів, курсантів і студентів «Організація та охорона громадського порядку під час проведення масових заходів (в рамках ЄВРО – 2012)», (м. Львів, 10 квітня 2012 р.); міжнародній науково-практичній конференції «Протидія корупції:

європейський досвід та українські реалії», (м. Львів, 20–21 квітня 2012 р.); міжнародній науково-практичній конференції «Одинадцяті юридичні читання», (м. Хмельницький, 23–24 листопада 2012 р.); міжнародній науково-практичній конференції «Теоретичні та практичні проблеми адаптації національного законодавства України до світових стандартів правового регулювання», (м. Донецьк, 15 грудня 2012 року); 15-й міжнародній конференції молодих науковців «Проблеми особистості в сучасні науці: результати та перспективи дослідження», (м. Київ, 18–19 квітня 2013 року); міжнародній науково-практичній конференції «Дні Арчибальда Райса» (м. Белград, 1–2 березня 2013 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дисертації викладено у 9 статтях, з них 7 надруковано у фахових наукових виданнях з юридичних наук та у 12 тезах виступів і доповідей на науково-практичних заходах.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, 3 розділів, які об'єднують 8 підрозділів, висновків і списку використаних джерел. Обсяг основного тексту становить 190 сторінок. Загальний обсяг дисертації – 209 сторінок. Список використаних джерел (226 найменувань) викладено на 19 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі дисертації обґрунтовано актуальність тематики дослідження, вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено її мету та задачі, визначено об'єкт, предмет та методи дослідження, окреслено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено дані про їх апробацію та оприлюднення.

Розділ 1 «Гносеологічний вимір феномена корупції як різновиду девіантної поведінки людини» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 «Історико-філософський аналіз проблеми корупціалізації соціальних процесів через призму світової філософсько-правової парадигми» здійснено комплексний герменевтично-гносеологічний аналіз концепцій інтерпретації сутності та форм прояву корупції у соціально-правових та економічних інститутах протосоціальних публічно-правових формацій. Окреслено доктринальні осередки локалізації первинних ідеонормативних концепцій щодо позиціонування корупції у парадигмі соціально-правового буття соціальних організацій таких державних утворень, як Стародавній Китай, Індія, Японія, Античні Греція та Рим, середньовічні Франція, Англія, Іспанія та Португалія, концептуалізовано та систематизовано теологічні базиси операціоналізації корупції та методів протидії цьому феномену.

У підрозділі 1.2 «Сучасні моделі філософсько-правової інтерпретації феномена корупції» на основі системного аналізу сучасної філософсько-правової доктрини щодо ідентифікації визначальних концепцій дослідження комплексного соціально-правового феномена корупції здійснено узгодження визначальних положень цих концепцій, їх логічно-послідовну структурування

та систематизацію для з'ясування позитивних і негативних ознак таких підходів та продукування на основі результатів здійсненого аналізу цілісної, симбіотичної, інтегративної та практичної концепції розкриття феномена корупції у межах філософсько-правової парадигми.

У підрозділі 1.3 *«Гносеологічна систематизація детермінант виникнення корупції як форми девіантної поведінки людини»* подано структуровану філософсько-правову модель інтерпретації факторів генезису явища корупції у соціально-правовому середовищі, експлікацію котрої здійснено у контексті класифікації континууму детермінант корупціалізації за критерієм локалізації останніх на причини (іманентні, суб'єктивно-локалізовані) та умови (екстернальні, об'єктивні). Здійснено комплексний аналіз феномена корупції, пов'язаного із загально-соціальними механізмами девіації та деліквенції.

Розділ 2 «Онтологічний та деонтологічний аспекти корупції як форми девіантної поведінки людини» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Онтологічна характеристика макросоціального рівня прояву корупції»* здобувачем, зважаючи на поліморфність та різнорівневість як прерогативи форм прояву цього явища, здійснено системний аналіз деструктивних трансформацій соціально-правової, політичної та фінансово-економічної сфер на загальнодержавному та транснаціональному рівнях, детермінованих інтеграцією корупційної компоненти у площину функціонування окреслених підсистем соціально-політичної організації. На основі результатів досліджень міжнародних організацій «Transparency International», «Price Waterhouse Coopers» та конкретних емпіричних прикладів проаналізовано взаємозв'язок рівня позитивної політико-правової перцепції (політичного іміджу, інвестиційної привабливості, рівня потенційної спроможності до інтеграції у транснаціональні союзи та співдружності) та рівня політико-правової ефективності (рівня соціального добробуту, значення індексу Джині, рівня соціальної захищеності, ступеня транспарентності публічного механізму) держави з показниками соціальної перцепції корупції. Обґрунтовано причини та механізм дезорганізації соціального середовища як наслідку корупціалізації державно-владного апарату.

У підрозділі 2.2 *«Деонтологічний аналіз професійної та морально-психологічної деформації службової особи як мікросоціальних наслідків корупції»* здійснено філософсько-правовий аналіз мікрорівня процесу соціальної корупціалізації, що є запорукою деталізації особливостей таких компонентів корупційного феномена, як індивідуальні фактори каталізації корупційної активності (феномен морально-психічної схильності службової особи до вчинення корупційних дій) та іманентні трансформації внутрішнього імперативу службової особи під дією корупційних факторів. Встановлено, що основною формою репрезентації індивідуального та вузькогрупового (корпоративного) рівнів впливу феномена корупції на іманентну морально-психологічну організацію службової особи є професійна деформація та її сутнісна компонента –

реструктуризація індивідуального ціннісно-мотиваційного середовища (реаксіологізація) даної категорії осіб у контексті та як наслідок їх корупціалізації. Ідентифіковано причини та встановлено момент виникнення корупційної мотивації службової особи у процесі професійної деформації.

У підрозділі 2.3 «Операціоналізація корупції в юридичній науці, механізм виникнення корупційного правопорушення» регламентовано методiku ідентифікації змісту та форм корупційних правопорушень (кримінальних, адміністративних та дисциплінарних), а також практичні рекомендації щодо мінімізації анемічних дефектів сучасної моделі антикорупційної правозастосовної системи. Визначено якісний зміст феномена корупції та ключові критерії розмежування окремих його формально-правових ланок. Основним критерієм для розмежування корупційних правопорушень є рівень суспільної небезпечності зазначених діянь та площина законодавства за галузевим спрямуванням, приписи котрої передбачають протиправність та караність останніх, а отже, зміст корупції слід сепарувати на кримінально-правові, адміністративно-правові та дисциплінарні підсистеми, які уособлюються відповідно злочинами та правопорушеннями (адміністративними та дисциплінарними). Обґрунтовано, що явище корупції зумовлює деструктивний вплив у цивільно-правовому та конституційно-правовому галузевому вимірах внаслідок нівеляції фундаментальних принципів соціально-правової норморегуляції фактами вчинення корупційних правопорушень.

Обґрунтовано наявність синергетичного взаємозв'язку адміністративно-правової та кримінально-правової субсистем корупційного феномена, за якої застосування адміністративно-правових антикорупційних норм можливе лише у нерозривному взаємозв'язку з такими формами корупційної активності, які автор відносить до «первинної консенсуальної» компоненти корупційної взаємодії у межах кримінально-правової складової корупції.

Дисциплінарна підсистема юридичної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень виявляється у індивідуальному правозастосовному акті компетентної службової особи чи відповідного органу з дотриманням правил субординації, суть якого полягає у припиненні трудових відносин із корупціонером, тобто у розірванні трудового договору чи контракту.

Розділ 3 «Праксеологічний аналіз запобігання та протидії корупції у контексті забезпечення правового порядку: зарубіжний досвід та українські реалії» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Діахронно-компаративістський аналіз досвіду окремих зарубіжних держав у сфері правового регулювання протидії корупції» комплексно проаналізовано світову практику організації та функціонування антикорупційних механізмів на прикладах окремих зарубіжних держав, досвід яких свідчить про високу ефективність процедур превенції та протидії корупції. Обґрунтовано, що саме діахронно-компаративістський аналіз проблематики протидії корупції дозволить забезпечити високу результативність процесів

модернізації актуальної вітчизняної системи запобігання і протидії корупції не лише через імплементацію передового досвіду іноземних держав у цій сфері, але й шляхом екстраполяції фундаментальних прерогатив антикорупційних моделей, які проявили свою результативність у межах аутентичного соціального архетипу, що істотно спростить процедуру адаптації інноваційних положень у парадигмі вітчизняного соціально-правового простору. Для дослідження обрано моделі запобігання та протидії корупції у: Сінгапурі, Грузії, Нідерландах, Ізраїлі, Франції, Італії, США, ФРН, Великій Британії.

У підрозділі 3.2 «Засади запобігання і протидії корупції за законодавством України» шляхом аналізу механізму правового регулювання протидії корупції в Україні виокремлено низку позитивних та негативних аспектів цієї підсистеми правового регулювання. На основі здійсненого аналізу сформовано рекомендації щодо удосконалення вітчизняної антикорупційної системи як на теоретико-методологічному, організаційно-структурному, так і на формально-правовому рівнях.

ВИСНОВКИ

У контексті реалізації задач дисертації здійснено інтегративну філософсько-правову (гносеологічну, онтологічну, деонтологічну, праксеологічну та компаративістську) інтерпретацію антисоціального феномена корупції, на основі якої запропоновано інноваційне вирішення наукової проблеми, що полягає у з'ясуванні природи, середовища існування, видів, форм прояву, причин, умов та наслідків корупції, а також визначенні основних засад формування і реалізації системи заходів у сфері запобігання і протидії даному явищу. Результати дослідження дають підстави для таких висновків:

1. Усталений у сучасній науковій доктрині підхід до інтерпретації змісту, форм та детермінант виникнення корупції, виявивши свою неефективність, зумовив необхідність вироблення уніфікованої, інноваційної за своїм змістом філософсько-правової моделі дослідження багатогранного явища корупції, яка ґрунтується на виконанні завдань правової доктрини у цій сфері через використання філософсько-правового інструментарію гносеології, онтології, деонтології, праксеології та компаративістики, поєднання котрих є виключною запорукою нейтралізації дефектів вузькогалузевої концепції дослідження цього явища.

2. Аналіз філософської та правової думки Стародавнього Китаю, Японії в період раннього сьогунату та Стародавньої Індії наглядно демонструє істотно нижчий рівень корупції у перших двох соціальних організаціях публічної влади. На підставі детального аналізу пам'яток філософсько-правової думки названих держав було виділено наступні фактори, які зумовлювали відмінності у підходах до визначення сутності, проявів та методів репресивно-правової протидії корупції, які, можна ідентифікувати як «ментально-психологічні»:

– корупційна поведінка суперечила положенням «Бусідо», синтоїзму (Японія) та даосизму (Стародавній Китай), а отже і внутрішньому імперативу домінантної більшості суспільства вказаних держав, остання інтерпретувалась як ганебна, та така, що викликає громадський осуд і втрату честі. В Індії, натомість регламентація корупційної поведінки як асоціальної здійснювалась на рівні правових приписів, які, хоча і підтримувались механізмом громадського осуду, однак не у такій інтенсивній формі;

– в релігійній традиції Японії та Стародавнього Китаю, Імператор вважався сином неба, наступником Бога на землі. В Індії, усталено існувала салічна система престолонаслідування, та, незважаючи на беззаперечне домінування царя, він, однак божеством не вважався. Таким чином, казнокрадство в Японії та Стародавньому Китаї визнавались злочином проти намісника Бога, в Індії – злочином проти держави.

Виокремлено прямопропорційну залежність між ефективністю антикорупційних заходів та іманентною психічною інтеріоризацією неприпустимості корупційної діяльності.

3. Класифікацію детермінант формування корупційних деліктів доцільно здійснювати за критерієм їх асиміляції у різноманітних сегментах соціального буття, а саме: 1) комплекс політичних детермінант корупції охоплює такі компоненти: недосконалість легіслативної методики; низьку ефективність правоохоронної, міжвідомчо-координаційної та контрольно-наглядової діяльності; неналежний рівень соціально-економічного забезпечення населення; нестабільність політико-правової ситуації; 2) недостатній рівень ефективності функціонування ланок державного апарату та місцевого самоврядування; 3) незадовільний рівень соціально-економічного забезпечення суб'єктів, які можуть виступати суб'єктами юридичної відповідальності за корупційні правопорушення; 4) нестабільність політико-правової ситуації, яка визначально впливає на динаміку кримінологічних показників корупційних правопорушень; 5) недосконалість антикорупційного законодавства; 6) відсутність чіткої диференціації компетенції правоохоронних органів у сфері протидії корупції; 7) суб'єктивний розлад морально-психологічного імперативу суб'єктів, які притягуються до юридичної відповідальності за корупційні правопорушення; 8) зміщення мотивів функціонування службових та посадових осіб, інших суб'єктів, на яких покладено реалізацію функцій держави у сфері управління.

4. Запропоновано концепцію «міжгалузевої синергетики окремих видів корупційних правопорушень», суть котрої полягає у нерозривному зв'язку дисциплінарного та адміністративно-правового проваджень у справах про правопорушення з провадженням у кримінальних справах про злочини корупційного характеру. Оскільки положеннями ЗУ «Про засади запобігання і протидії корупції» неправомірна вигода визнається невід'ємним атрибутом корупційного правопорушення, а зміст корупційно-ініціюючої ланки корупційної взаємодії охоплює такі групи правопорушень як пропозиція, обіцянка, надання, одержання, вимагання неправомірної вигоди, які

кваліфікуються виключно як злочини, незважаючи на характер подальших діянь учасників корупційної взаємодії, спрямованих на реалізацію умислу, названі діяння становлять собою повноцінну форму корупційної активності.

5. Феномен професійної деформації становить складну соціальну, психологічну та філософсько-правову проблематику, оскільки опосередковує своєрідний девіаційний процес трансформації службової особи, у контексті котрого видозміна іманентного морально-психологічного середовища останньої поступово формує базис для подальшої нівеляції офіційно регламентованої процедури реалізації службових повноважень, а отже неминуче призводить до дефектів у правозастосуванні. Деякі з них виявляються у корупційних формах. З філософсько-правової та соціологічної позицій, професійна деформація розглядається як форма реагування індивіда на видозміну його соціальної ролі, що зумовлює необхідність адаптаційної трансформації, проявами котрої виступають проектування моделі професійної діяльності на інші сфери життєдіяльності та численні девіаційні форми активності, пов'язані з протиправним використанням службових повноважень та пов'язаних з ними можливостей.

6. Мікросоціальний рівень впливу корупційного фактору прослідковується на рівні окремих соціумів та на індивідуально-психологічному рівні. До проявів мікросоціального ефекту корупції слід віднести:

- формування стійкого переконання щодо прийнятності корупційної моделі поведінки, при котрій корупція сприймається не як форма протиправного зловживання службовим становищем, а як привілей, пов'язаний з зайняттям відповідної посади;

- зневіра громадян у діяльності державного апарату, який відтак сприймається як комерційна структура, що підриває авторитет державного механізму в цілому;

- сприйняття громадянами корупції як виключного способу забезпечення власних інтересів при взаємодії з державними органами;

- мінімізація сприяння державним органам суб'єктами суспільних відносин у протидії корупції, що детерміновано сприйняттям усього державного апарату як такого, що функціонує на засадах «корупційної кругової поруки».

7. Систему корупційних правопорушень кримінально-правового характеру доцільно диференціювати за критерієм хронологічно-позиційної послідовності виникнення цих правопорушень та їх значення у процесі формування механізму усталеної чи евентуальної корупційної взаємодії на дві підгрупи, а саме: корупційно-ініціюючі правопорушення; цей сегмент охоплює форми протиправної активності як корупціонера, так і коруптера, й спрямований на ініціацію та подальше налаштування каналу інформаційної та функціональної взаємодії між зазначеними контрагентами для реалізації наміру протиправного використання владних повноважень та пов'язаних із цим можливостей для одержання неправомірної вигоди; злочини, суть котрих зводиться до протиправного використання службових повноважень та пов'язаних з цим можливостей для практичної реалізації попередньо-

досягнутої домовленості між ними. У залежності від методу забезпечення практичної реалізації корупційної взаємодії між коруптером та корупціонером, дисертантом запропоновано корупційно-ініціюючі правопорушення розділяти на трансактивні (дії коруптера, спрямовані на консенсуальне забезпечення інтересу корупціонера щодо використання службових повноважень та пов'язаних з ними можливостей, переважно у формі здійснення не документованих платежів чи інших заходів, пов'язаних з неправомірним збагаченням службової особи) та екстортивні (комплекс заходів впливу на корупціонера, пов'язаних з протиправним психічним чи фізичним насильством щодо особи службовця з метою схилити останнього до протиправного використання службових повноважень та пов'язаних з ними можливостей).

8. Праксеологічний компонент дослідження феномена корупції засновано на системному аналізі досвіду окремих іноземних держав у сфері запобігання і протидії корупції та чинного законодавства України. Встановлено численні нормативно-правові (нормотворчі, правозастосовні) фактори, які детермінують пониження ефективності антикорупційної діяльності (дефекти дефінітивного виміру нормативної регламентації корупції; фактична відсутність спеціалізованого органу державної влади, уповноваженого здійснювати функції з превенції, виявлення, розслідування фактів корупції та притягнення винних до юридичної відповідальності; відсутність консолідованої офіційно визначеної методики проведення оперативних та слідчих дій у справах про вчинення корупційних правопорушень), та запропоновано оптимальні методи їх вирішення.

9. Обґрунтовано актуальність та здійснено системний аналіз антикорупційних систем окремих зарубіжних держав (Сінгапуру, Грузії, Нідерландів, Ізраїлю, Франції, Італії, США, ФРН, Великої Британії). Продемонстровано значення компаративістсько-імплементаційного методу формування системи протидії корупції.

10. За результатами аналізу національної антикорупційної системи виявлено позитивні аспекти актуальної правової регламентації процесів запобігання і протидії корупції: закріплення полісуб'єктної концепції інтерпретації суб'єктного складу корупційного правопорушення; формальне закріплення диференціації адміністративної, дисциплінарної та кримінально-правової компонент юридичної відповідальності за корупційні правопорушення; визначення обіцянки чи пропозиції неправомірної винагороди як закінченого злочину з формальним складом; ґрунтовне розширення суб'єктного складу корупційних правопорушень; ідентифікацію номінального розміру допустимих, на основі засад соціальної норморегуляції, форм винагороди службової чи прирівнюваної до неї особи, вручення, обіцянка чи пропонування котрих (за відсутності ознак вимагання) не становитиме корупційне правопорушення. Виявлено також низку системно-флуктаційних, таких, що детермінують стагнацію національно-правового механізму антикорупційної діяльності, негативних факторів сучасної правової основи протидії корупції: дефекти

дефінітивного виміру нормативної регламентації корупції; фактична відсутність спеціалізованого органу державної влади, уповноваженого здійснювати функції з превенції, виявлення, розслідування фактів корупції та притягнення винних до юридичної відповідальності; відсутність консолідованої офіційно визначеної методики проведення оперативних та слідчих дій у справах про вчинення корупційних правопорушень.

З метою удосконалення правового механізму запобігання і протидії корупційним деліктам запропоновано внести такі зміни у чинне законодавство:

1) доповнити *ст. 2 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві»* пунктом «ж»: *«Держава забезпечує здійснення правоохоронними органами правових, організаційно-технічних та інших заходів, спрямованих на захист від протиправних посягань на життя, здоров'я, житло та інше майно осіб, які надають допомогу в запобіганні і протидії корупції, а також близьких їм осіб»;*

2) Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» доповнити ст. 1-1 «Корупційні правопорушення», у якій встановити вичерпний перелік корупційних правопорушень, передбачених КУпАП, а саме: 184-1 (неправомірне використання державного майна), 185-6 (невжиття заходів щодо окремої ухвали суду чи окремої постанови судді, подання органу дізнання, слідчого або протесту, припису чи подання прокурора), 185-8 (ухилення від виконання законних вимог прокурора), 185-11 (розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист), 186 (самоуправство), 186-1 (незаконні дії щодо державних нагород), 188 (незаконна передача заборонених предметів особам, яких тримають у слідчих ізоляторах, установах виконання покарань), ч. 2 статті 188-1 (невиконання розпорядження державного або іншого органу про працевлаштування), 189 (порушення правил відкриття та функціонування штемпельно-граверних майстерень), 189-1 (порушення порядку видобутку, виробництва використання та реалізації дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння), 195-2 (порушення порядку придбання, зберігання, реєстрації або обліку газових пістолетів і револьверів та патронів до них), 199 (допущення проживання без паспорта), 200 (прийняття на роботу без паспорта), 201 (незаконне вилучення паспортів і прийняття їх у заставу), 202 (порушення прикордонного режиму або режиму в пунктах пропуску через державний кордон України), 204 (порушення порядку працевлаштування, прийняття на навчання, надання житла, реєстрації іноземців та осіб без громадянства та оформлення для них документів), 212-2 (порушення законодавства про державну таємницю), 212-3 (порушення права на інформацію), 212-4 (порушення законодавства в галузі державного експортного контролю), 212-5 (порушення порядку обліку, зберігання і використання документів та інших носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави) та кримінально-карані діяння корупційного характеру, передбачені ст.ст.: 210, 211, 364, 364-1, 365, 365-1, 365-2, 366, 367, 368, 368-2,

368-3, 368-4, 369, 369-2, 370, 371, 372, 373, 375, 382, 423, 426, та за деяких умов, злочини передбачені статтями 206, 343, 376 КК України.

3) *ст. 7 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції»* доповнити таким абзацом: *«Особи, зазначені у підпунктах "а", "в"–"ж" пункту 1 та підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 4 цього Закону, не можуть розпоряджуватися цінними паперами та корпоративними правами, що ними посвідчуються, у період проходження служби в органах державної влади».*

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Кісіль Р.-В. В. Консолідація формально-правових проявів корупції у законодавстві України / Р.-В. В. Кісіль // Науковий вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка. – 2011. – № 8. – С. 355–364.

2. Кісіль Р.-В. В. Поліхронний ретроспективний аналіз антисоціального феномена корупції у політико-правовому континіумі Російської імперії та України в добу гетьманату / Р.-В. В. Кісіль // Митна справа. – 2012. – № 3 (81). – С. 72–79.

3. Кісіль Р.-В. В. Онтологічний аспект феномена корупції як об'єкта філософсько-правового аналізу / Р.-В. В. Кісіль // Часопис Хмельницького університету управління та права. – 2012. – № 4. – С. 424–431.

4. Кісіль Р.-В. В. Геополітична інверсифікація форм корупції та методів антикорупційного функціонування публічного апарату / Р.-В. В. Кісіль // Економіка. Фінанси. Право. – 2012. – № 9. – С. 8–14.

5. Кісіль Р.-В. В. Професійна деформація та морально-психологічна реаксіологізація службової особи як форми мікросоціальних наслідків корупції: деонтологічний аналіз / Р.-В. В. Кісіль // Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2013. – № 1. – С. 152–162.

6. Кисель Р.-В. В. Особенности рефлексии феномена коррупции в философско-правовой мысли Древнего Китая / Р.-В. В. Кисель // Вестник Волгоградской Академии МВД России. – 2013. – № 4 (27). – С. 182–186.

7. Кісіль Р.-В. В. Особливості запобігання та протидії корупції в основних типах політичних режимів / Р.-В. В. Кісіль // Університетські наукові записки. – 2013. – № 4 (48). – С. 438–445.

8. Кісіль Р.-В. В. Онтологічна характеристика макросоціального рівня прояву корупції / Р.-В. В. Кісіль // Науковий вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка. – 2013. – № 4. – С. 239–246.

9. Кісіль Р.-В. В. Злочин корупції у парадигмі криміналізації за національним законодавством України / Р.-В. В. Кісіль // Academy of Criminalistic and Police Studies in Belgrade. – 2013. – № 2 (2). – С. 305–311.

10. Кісіль Р.-В. В. Система та види адміністративних проступків корупційного характеру / Р.-В. В. Кісіль // Проблеми діяльності кримінальної міліції в умовах розбудови правової держави: матер. наук.-звітн. конфер. (5 березня 2008 р.). – Львів: ЛьвДУВС. – 2008. – С.194-198.

11. Кісіль Р.-В. В. Напрямки удосконалення правового регулювання адміністративної діяльності ОВС в контексті реалізації антикорупційної політики України / Р.-В. В. Кісіль // Механізм правового регулювання правоохоронної та правозахисної діяльності в умовах формування громадянського суспільства: матер. курс.-студ. конфер. (7 листопада 2008 р) /. – Львів: ЛьвДУВС. – 2008. – С. 96-99.

12. Кісіль Р.-В. В. Детермінанти професійно-правової деформації суб'єктів адміністрування / Р.-В. В. Кісіль // Актуальні проблеми підготовки фахівців для підрозділів ДСБЕЗ: матер. III звітн. наук. конфер. (6 березня 2009 р.). – Львів: ЛьвДУВС. – 2009. – С. 264–268.

13. Кісіль Р.-В. В. Природа і причини корупції в Україні / Р.-В. В. Кісіль // Актуальні проблеми протидії злочинам у сфері економіки: матер. Всеукр. наук. конфер. (26 березня 2010.). – Львів: ЛьвДУВС. – 2010. – С. 333–336.

14. Кісіль Р.-В. В. Корупція – продукт ґносеологічної консолідації чи джерело соціополітичної деструкції? / Р.-В. В. Кісіль // Проблеми державотворення та правотворення в Україні: матер. II Регіонального круглого столу (18 лютого 2011 р.). – Львів: ЛьвДУВС. – 2011. – С. 267–271.

15. Кісіль Р.-В. В. До питання щодо природи і причин корупції в Україні / Р.-В. В. Кісіль // Проблеми правової реформи та розбудови громадянського суспільства в Україні: матер. звіт. наук. конфер. ад'юнктів та здобувачів (30 вересня 2011 р.). – Львів: ЛьвДУВС. – 2011. – С. 79–82.

16. Кісіль Р.-В. В. Problematic Aspects of Public Order Maintenance / Р.-В. В. Кісіль // Організація та охорона громадського порядку підчас проведення масових заходів (в рамках ЄВРО – 2012): матер. 18-тої наук.-практ. конфер. (10 квітня 2012 р.). – Львів: ЛьвДУВС. – 2012. – С. 51 – 55.

17. Кісіль Р.-В. В. Іманентна функціонально-хронологічна та правова характеристика континіуму корупційних правопорушень / Р.-В. В. Кісіль // Протидія корупції: європейський досвід та українські реалії: матер. міжнар. наук.-практ. конфер. (20–21 квітня 2012 р.). – Львів: ЛьвДУВС. – 2012. – С. 92–96.

18. Кісіль Р.-В. В. Домінантні доктринальні моделі інтерпретації антисоціального феномена корупції у сучасній правовій парадигмі / Р.-В. В. Кісіль // Одинадцяті юридичні читання: матер. міжнар. наук.-практ. конфер. (23–24 листопада 2012 р.). – Хмельницький: ХУУП. – 2012. – С. 59–60.

19. Кісіль Р.-В. В. Детермінанти виникнення корупції в Україні / Р.-В. В. Кісіль // Теоретичні та практичні проблеми адаптації національного законодавства України до світових стандартів правового регулювання: матер. міжн. наук.-практ. конфер. (15 грудня 2012 року). – Донецьк: ДУЕП. 2012. – С. 117–121.

20. Кісіль Р.-В. В. Реаксіологізація особи управлінця як визначальна детермінанта корупціалізації державної служби / Р.-В. В. Кісіль // Проблеми

особистості в сучасній науці: результати та перспективи дослідження: матер. 15-ї міжнар. конфер. молодих науковців (18–19 квітня 2013 року). – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – 2013. – С. 23–25.

21. Кісіль Р.-В. В. Професійна підготовка як різновид вдосконалення службової діяльності співробітників органів внутрішніх справ України у сфері запобігання і протидії корупції / Р.-В. В. Кісіль // Психолого-педагогічні умови розвитку освітнього простору держави: матер. міжнар. наук. конфер. (22 листопада 2013 року). – Львів: ЛьвДУВС. – 2013. – С.256–266.

АНОТАЦІЯ

Кісіль Р.-В. В. Філософсько-правова інтерпретація корупції як форми девіантної поведінки людини. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.12 – філософія права. – Львівський державний університет внутрішніх справ, Львів, 2014.

У дисертації здійснено комплексну філософсько-правову інтерпретацію феномена корупції як фактору дестабілізації соціально-правових, політико-економічних та індивідуально-психічних процесів як детермінанти та наслідку соціальних девіацій. Інтегративність філософсько-правового дослідження корупції полягає у послідовному, взаємокореспондуючому проектуванні сутності даного феномена через призму фундаментальних напрямків філософського вчення: гносеологію, онтологію, деонтологію, аксіологію та праксеологію. Для реалізації задач дослідження встановлюються сутність, природа, середовище існування, детермінаційні фактори виникнення, форми корупції, особливості реагування публічно-правового механізму на інтеграцію корупційного феномена, в межах протосоціальних та складно-організованих соціально-правових формацій, що проявляється у продукуванні антикорупційних систем. Здійснено системний аналіз світової практики запобігання та протидії корупції, на основі якого висунуто комплекс практичних рекомендацій щодо модернізації вітчизняної антикорупційної системи.

Ключові слова: корупція, філософсько-правова інтерпретація, запобігання, протидія, неправомірна вигода, службова особа.

АННОТАЦИЯ

Кисель Р.-В. В. Философско-правовая интерпретация коррупции как формы девиантного поведения человека. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.12 – философия права. – Львовский государственный университет внутренних дел, Львов, 2014.

Осуществлена комплексная философско-правовая интерпретация феномена коррупции как фактора дестабилизации социально-правовых, политико-

экономических и индивидуально-психических процессов, детерминанты и последствия социальных девиаций. Коррупция определена как комплексный эписоциальный феномен, на субструктурном уровне состоящий из совокупности административных, дисциплинарных правонарушений и преступлений, формально определенных национальным законодательством, которые заключаются в использовании авторизованным субъектом коррупционных деяний (коррупционером), предоставленных ему в официальном порядке, вследствие занятия соответствующей должности или путем делегирования организационно-распорядительных или административно-хозяйственных полномочий, и связанных с ними возможностей или авторитета, а также инициация коррупционного правонарушения или преступления другим участником коррупционной связи (коруптером), совершаемые с целью удовлетворения личных или корпоративных корыстных потребностей и интересов, вопреки интересам службы, государства или общества.

Интегративность философско-правового исследования коррупции проявилась в последовательном, взаимодетерминированном проектировании сущности этого феномена сквозь призму фундаментальных направлений философского учения: гносеологию, онтологию, деонтологию, аксиологию и праксеологию. В целях соблюдения требований логической последовательности и системности исследования проведена диахронная экспликация философско-правовой интерпретации явления коррупции как источника социально-правовой деструкции в различных социально-политических формациях публичной власти (Древней Индии, Древнем Китае, Японии, Античных Греции и Рима).

По результатам полиаспектного анализа отечественной и иностранной философско-правовой доктрины в части репрезентации коррупции как социально-правового феномена обнаружены, систематизированы и обоснованы концептуальные конструктивные и обструктивные прерогативы ведущих подходов к пониманию изучаемого явления и его субстратов. В контексте реализации цели диссертационного исследования, аналитико-симбиотическим, компаративистичным, логически-структурным методами и посредством семиотико-гармонизационного подхода устанавливаются аутентичная сущность, природа, среда обитания, детерминационные факторы возникновения, формы коррупции, особенности реагирования публично-правового механизма на интеграцию коррупционного феномена, в пределах протосоциальных и сложноорганизованных социально-правовых формаций, что проявляется в выработке антикоррупционных систем.

Исходя из полученных результатов, в диссертационном труде предложена инновационная концепция хронологическо-функциональной классификации коррупционных проступков, в контексте которой экстрагированы два субструктурных элемента этой системы деликтов: коррупционно-инициирующие и пост-организационные правонарушения. Обоснована модель деления коррупционно-инициирующих правонарушений на две категории: эктортивные

и трансактивные, разница между которыми кроется в конкретной модели формирования коррупционного взаимодействия между участниками коррупционной сделки.

Проведен системный анализ мировой практики предотвращения и противодействия коррупции, на основе которого выдвинуто комплекс практических рекомендаций по модернизации отечественной антикоррупционной системы.

Ключевые слова: коррупция, философско-правовая интерпретация, предотвращение, противодействие, неправомерная выгода, должностное лицо.

SUMMARY

Kisil R.-V. V. Philosophical and Legal Interpretation of Corruption as a Form of Deviant Behavior. – Manuscript, rights reserved.

Dissertation for the degree of Candidate of Sciences in Law by specialty 12.00.12 – Philosophy of Law. – Lviv State University of Internal Affairs, Lviv, 2014.

The thesis presents a comprehensive philosophical and legal interpretation of the phenomenon of corruption as a factor, destabilizing socio-legal, political, economic and individual mental processes that determines and is the consequence of the social deviations processes. Integrative philosophical-legal investigation of corruption manifested in sequential, logically-following design essence of this phenomenon in the light of the fundamental areas of philosophical doctrine: epistemology, ontology, deontology, axiology and praxeology. In order to reach the goals of the research such components of corruption as the social phenomenon like the essence, nature, sphere, determination factors, forms of corruption and of the public-legal response mechanism within the ancient and modern complex social and legal formations, resulting in the production of anti-corruption systems were generalized. A systematic analysis of global practices of preventing and combating corruption has been made for reaching the goal of a set of practical recommendations for the modernization of the national anti-corruption system production.

Key words: corruption, philosophical and legal interpretation, prevention, counteraction, illegal advantage (bounty), state officer.

